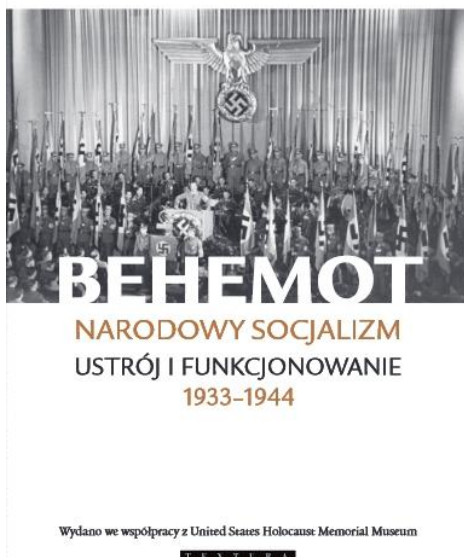

Franz Neumann

anz Neumann

Franz Neumann *Behemot. Narodowy socjalizm: ustrój i funkcjonowanie, 1933-1944*

Wydawca: Fundacja Wydawnictwo Naukowe Textura we współpracy z United Holocaust Memorial Museum
Przekład: Jerzy Giebułtowski

Książka przygotowana przez naszą fundację we współpracy z United States Holocaust Memorial Museum. Pierwsze polskie tłumaczenie.

Książka Franza Neumanna jest klasycznym studium ustroju Trzeciej Rzeszy. To pierwsza, a zarazem klasyczna analiza ustroju politycznego, gospodarczego i społecznego III Rzeszy. Jej fenomen polega na tym, że książka powstała poza Niemcami, a autor korzystał tylko z dostępnych dokumentów i obejmuje ona okres do 1944 roku. Jej najnowsze wydanie pochodzi z wiosny 1944 roku. Zatem autor w chwili publikacji swojej pracy nie znał wyniku wojny.

Trzecia Rzesza, tytułowy Behemot to pole rozgrywki pomiędzy czterema ośrodkami władzy (partia nazistowska, administracja państwowa, siły zbrojne, wielki biznes).

Autor książki był prawnikiem i politologiem, a w Republice Weimarskiej zajmował się prawem pracy. *Behemot* to znakomite opracowanie prawodawstwa, zagadnień konstytucyjnych i praktyki prawnej nazistowskich Niemiec, zawierające także krytyczne omówienia i analizy aktualnych do dzisiaj koncepcji teoretyczno-prawnych (Hans Kelsen, Carl Schmitt). Można by powiedzieć, że współcześni historycy „myślą Neumannem”.

Ze wstępu Petera Hayesa:

Bezpośrednio po wojnie, gdy Neumann był członkiem zespołu prokuratorskiego przygotowującego procesy głównych zbrodniarzy wojennych w Norymberdze, Behemot wywarł wpływ zarówno na koncepcję amerykańskiej części aktu oskarżenia, jak i na sposób uporządkowania dokumentów procesowych. „Spisek” w celu popełnienia zbrodni przeciw pokojowi i przeciw ludzkości.

(...)

W 1948 r. Franz Neumann rozpoczął pracę na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku, gdzie spotkał młodego studenta Raula Hilberga, na którym ogromne wrażenie zrobił fakt, iż Behemot skupiał się na machinie władzy nazistowskiej i sposobach, w jakie istniejące wcześniej struktury oddały swoje zdolności i doświadczenie służbie zbrodni. Po ukończeniu pracy magisterskiej, której promotorem był Neumann, opisującej rolę administracji niemieckiej w eksterminacji Żydów europejskich, Hilberg poprosił go, by został też promotorem jego rozprawy doktorskiej, która miała być jeszcze obszerniejszym studium, obejmującym partię nazistowską, biznes oraz siły zbrojne. Profesor Neumann wyraził zgodę, przestrzegając, że podjęcie tego tematu oznacza zawodowe samobójstwo, nie ma bowiem zbyt wielu zainteresowanych tą kwestią. Neumann zginął w wypadku samochodowym w 1954 r., rok przed zakończeniem przez Hilberga pracy nad doktoratem, nigdy więc nie dowiedział się, że Behemot stał się inspiracją monografii opublikowanej pod tytułem Zagłada Żydów europejskich — monumentalnego dzieła, wydanego pierwotnie w 1961 r., które ostatecznie przyjęto jako podstawowy tekst w historiografii Zagłady. Neumann nie dożył również innych dzieł o trwałej wartości inspirowanych Behemotem:

Timothy Mason wykazał „prymat polityki” w nazizmie (formuła, na którą Neumann zwrócił uwagę jako pierwszy),

William Sheridan Allen użył Neumannowskiej definicji pojęcia atomizacji, by wyjaśnić nazyfikację społeczeństwa niemieckiego,

Martin Broszat opisał brak spójności w ideologii nazistowskiej,

Hans Mommsen rozwinął funkcjonalistyczne wyjaśnienie polityki nazistowskiej,

Peter Huttenberger akcentował „polikratyczny” charakter rządów nazistowskich itd.

(...)

Urodził się w 1900 r. w niezamożnej rodzinie żydowskiej z klasy średniej w Katowicach, niedaleko wschodniej granicy Niemiec. Jako nastolatek został działaczem socjaldemokratycznym, w 1923 r. uzyskał doktorat z prawa i rozpoczął karierę adwokacką, specjalizując się w prawie pracy.

Głównie reprezentował związki zawodowe — najpierw we Frankfurcie, a później w Berlinie. Jako zwolennik Republiki Weimarskiej i marksista niemal od chwili dojścia Hitlera do władzy w styczniu 1933 r. był prześladowany.

Miesiąc w celi wystarczył, by postanowił uciec do Anglii, gdzie podjął studia politologiczne w London School of Economics. W 1936 r. uzyskał tam swój drugi doktorat, którego promotorem był profesor Harold Laski, uznana postać wśród intelektualistów brytyjskich. Tematem rozprawy było powstawanie i upadek praworządności [rule of law]. Laski następnie rekomendował Neumanna do pracy w Instytucie Badań Społecznych [Institute for Social Research], skupiającym heterodoksyjnych myślicieli marksistowskich, który zapobiegliwy Max Horkheimer przeniósł z Frankfurtu do Nowego Jorku krótko przed przejściem przez nazistów władzy w Niemczech. Instytut pozostał intelektualnym domem Neumanna do 1942 r. i w tym okresie napisał Behemota.

Fundacja Textura zajmuje się przekładami klasycznej literatury humanistycznej: historycznej i filozoficznej. Naszym celem jest udostępnianie polskiemu czytelnikowi klasycznych pozycji naukowych światowej humanistyki oraz upowszechnianie dorobku nauk humanistycznych poprzez tłumaczenie, opracowywanie i wydawanie klasycznych dzieł w przekładzie na język polski.

Książka założycielską Fundacji było wybitne dzieło Raula Hilberga *Zagłada Żydów europejskich*. Uznaliśmy bowiem, że w Polsce powinny ukazywać się pozycje klasyczne tej rangi, co dzieło R. Hilberga.

W czerwcu 2016 r. na polskim rynku wydawniczym ukaże ważna książka przygotowana przez naszą fundację we współpracy z United States Holocaust Memorial Museum *Behemot. Narodowy socjalizm: ustroj i funkcjonowanie, 1933–1945*. Książka Franza Neumanna jest klasycznym studium ustroju Trzeciej Rzeszy. Autor książki był prawnikiem i politologiem, a w Republice Weimarskiej zajmował się prawem pracy. *Behemot* to znakomite opracowanie prawodawstwa, zagadnień konstytucyjnych i praktyki prawnej nazistowskich Niemiec, zawierające także krytyczne omówienia i analizy aktualnych do dzisiaj koncepcji teoretyczno-prawnych (Hans Kelsen, Carl Schmitt). Ponad 70 lat po swoim pierwszym wydaniu, *Behemot* nadal jawi się jako jedna z najważniejszych pozycji o ustroju politycznym, gospodarczym i społecznym III Rzeszy, obok *The Dual State* Ernsta Fraenkla i *Państwa stanu wyjątkowego* Franciszka Ryszki. Lektura *Behemota* pozwala polskiemu czytelnikowi zobaczyć schemat analizy struktury politycznej, który pozostaje wzorcem historyków i politologów. Wiele powiązań dostrzeżonych i wyodrębnionych przez Neumanna, zwłaszcza między aparatem władzy i biznesem, pozostaje aktualnych do dziś.

Zasadą działania Fundacji jest współpraca z innymi instytucjami. Jedną z nich jest Żydowski Instytut Historyczny. Fundacja Textura dofinansowała wydaną w 2016 r. przez Instytut książkę Yehudy Bauera *Przemysław Zagładę*. Bierzemy też udział w przekładzie na język angielski siedmiu tomów Archiwum Ringelbluma. Planujemy również przekład i wydanie kolejnych tomów.

Fundacja Textura stara się udostępniać i popularyzować klasyczne dzieła podejmujące tematykę zagadnień politycznych i historycznych przede wszystkim dotyczących pierwszej połowy XX wieku.

W najbliższym czasie Fundacja Textura we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej i Ossolineum przygotuje wydanie oraz przekład na język angielski książki prawnika i historyka Franciszka Ryszki *Państwo stanu wyjątkowego*, która jest klasycznym studium ustroju III Rzeszy.